

Гендерна рівність та недискримінація у вищій освіті

СИЛАБУС

ВИКЛАДАЧКИ КУРСУ:

МАРЦЕНЮК Тамара

кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології, голова Комітету протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в НаУКМА (<https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/students/protect-rights/antidiscrimination>),

t.martsenyuk@ukma.edu.ua

СКАЛЕЦЬКА Зоряна

докторка правових наук (Республіка Польща), доцентка ФПвН, членкиня Комітету протидії дискримінації, сексуальним домаганням і булінгу в НаУКМА

o.skaletska@ukma.edu.ua

Обсяг годин навчального навантаження

Кількість кредитів	3 ECTS	Заняття	30
		Самостійна робота	60
Семестр викладання	Осінній	Форма контролю	тест

АНОТАЦІЯ дисципліни

Курс «Гендерна рівність та недискримінація у вищій освіті» спрямований на формування у викладацтва сучасного уявлення про принципи гендерної рівності, права людини та недискримінації в академічному середовищі. У межах курсу слухачі та слухачки ознайомляться з базовими поняттями та нормативно-правовими актам у сфері забезпечення рівних прав та можливостей, розглянуть приклади упередженого ставлення, гендерної нерівності та дискримінації у закладах вищої освіти. Особлива увага буде приділена інтеграції принципів гендерної чутливості у навчальний процес, розробці гендерно нестереотипних навчальних матеріалів та створенню безпечного і інклюзивного освітнього середовища. Після завершення курсу учасники і учасниці зможуть впроваджувати принципи гендерної рівності та недискримінації у власну викладацьку діяльність, виявляти та попереджати випадки дискримінації, а також формувати культуру поваги та рівності у НаУКМА.

Києво-Могилянська академія – заклад вищої освіти (ЗВО), який підтримує ідеї рівних прав і можливостей, протидії дискримінації, гендерному насильству та булінгу. У 2018 році НаУКМА став першим ЗВО в Україні, який запровадив відповідну внутрішньоуніверситетську політику, яка у 2021 році отримала назву – **Політика протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА**. На цьому курсі слухачі та слухачки будуть ознайомлені зі змістом цієї політики і принципами роботи Комітету. Наразі актуальним залишається питання підвищення рівня обізнаності працівників і працівниць закладів освіти стосовно реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти, запобігання та протидії насильству і дискримінації та вдосконалення освітнього процесу на засадах рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, поваги до людської гідності, недискримінації, інклюзивності та протидії насильству, зокрема за ознакою статі.

Організація навчання: тематичний план

№ з/п	Дата	Перелік тем	Загальна кількість годин	У тому числі	
				занять	Самостійна робота
1.	жовтень	Чутлива недискримінаційна лексика, термінологія, фемінітиви	18	6	12
2.	жовтень	Правові засади та регулювання гендерної політики	18	6	12
3.	жовтень-листопад	Сексуальні домагання, насильство за ознакою статі, булінг	18	6	12
4.	листопад	Позитивний досвід гендерно-чутливого підходу	18	6	12
5.	листопад	Зміст освітніх матеріалів відповідно до політики НаУКМА	18	6	12
Форма підсумкового контролю			Залік		
		Разом	90	30	60

Джерела/література для навчальної дисципліни

Основна

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р., № 2866-IV. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
2. Закон України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 р. № 260-р “Про затвердження операційного плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до

- 2030 року”. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260-2025-%D1%80#Text>
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1163-р “Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації”. Режим доступу:
 5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 травня 2025 р. № 439-р “Деякі питання реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року”. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2025-%D1%80#Text>
 6. Кримінальний кодекс України (ст. 152-154). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
 7. Кодекс України про адміністративні правопорушення. (ст. 39-1, 173-6, 173-7). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
 8. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
 9. Марценюк та ін. (2024). Гендерний портрет НаУКМА 2024. Кафедра соціології НаУКМА. <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/b654ed7f-4db1-42c4-8757-a243559c36aa>
 10. Марценюк, Т. (2017). Гендер і гендерна рівність (Тема 1). У *Гендер для всіх. Виклик стереотипам* (С. 17-31). К.: Основи.
 11. Фулей, Т.І. Основи гендерної рівності: навч.-метод. посібник для суддів.- К.: Тютюкін, 2010. - 240 с.
 12. Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights Right to respect for private and family life, home and correspondence Updated on 28 February 2025. Режим доступу: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_8_eng

Додаткова

1. Бабак, М., Давліканова, О., Дмитрієва, М., Козир, М. та інші (ред.). (2021). *Глосарій і тезаурус Європейського інституту з гендерної рівності*. К.: «Вістка». Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17580-20210419.pdf>
2. Бакаєв, Микола, Пугач, Вероніка (упор., пер.) (2025) *Філософії*. Печера Платона.
3. Кімел, М. С. (2003). Нерівність і відмінність. У *Гендероване суспільство* (с. 133-165). Київ: Сфера.
4. Левченко, К. Б. (заг. ред.). (2020). *Гендерна політика в нормативно-правових документах*. Частина 1. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20->

[%20Department/18%20-%20PDF/02.2021/genderna-polityka.pdf?fbclid=IwAR1jGfXFX-e9Yn-uYU4oieStwhltioTUvJJXT4vRX4JwtPzUAgGXl9nyFGY](#)

5. Марценюк, Т. (2021). [Гендерна рівність та недискримінація на практиці](#). Київ: Комора.
6. Марценюк, Т. (2021). [Політики університетів з протидії дискримінації і сексуальним домаганням в Україні \(на прикладі Національного університету "Киево-Могилянська академія"\): успіхи і виклики реалізації](#). Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві: IV Конгрес Соціологічної асоціації України, 28-29 жовтня (с. 414–415). Харків: [б. в.]
7. Марценюк, Т. (2019). [Інтеграція гендерної складової в аналітичні матеріали](#). К.: Міжнародний фонд "Відродження"
8. Марценюк, Т. (2018). Феміністична методологія та критика андроцентричної парадигми в соціальних науках (Розділ 5). [Чому не варто боятися фемінізму](#). (С. 93-112). К.: Комора.
9. Марценюк, Т. (2017). Гендерне насильство (Тема 5). У *Гендер для всіх. Виклик стереотипам* (С. 113-131). К.: Основи.
10. Маєрчик, М. (2017). Гендерована біологія: наукові факти і політичні інтерпретації (Розділ 4). У М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманова (ред.) *Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей* (3 видання, випр. і доп.) (С. 61-75). К.: Критика.
11. Марценюк, Т., Плахотнік, О. (2017). Гендерована робота: як ринок праці та хатня робота конструюють гендер (Розділ 5). У М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманова (ред.) *Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей* (3 видання, випр. і доп.) (С. 77-96). К.: Критика.
12. Мельник, Т. М. (2004). Гендер як наука та навчальна дисципліна. У М.М. Скорик (ред.) *Основи теорії гендеру: навчальний посібник* (С. 10-29). К.: К.І.С.
13. Перес, К. К. (2021). *Як вижити у світі, де навіть цифри брешуть на користь чоловіків* (переклад з англ. І. Гнатковської). Харків: Віват.
14. Плахотнік, О. (2017). Гендерована освіта: як навчальні заклади перетворюють дітей у дівчат і хлопців (Розділ 8). У М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманова (ред.) *Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей* (3 видання, випр. і доп.) (С. 135-150). К.: Критика.
15. УЖФ. (2025). *Індекс гендерної рівності в Україні*. Режим доступу: https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/gender_index_ukr_web.pdf
16. Центр Разумкова. (2016). *Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті Європейської стратегії України*. К.: Заповіт. Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>

- 17.Одинадцята національна доповідь Уряду України щодо реалізації положень Європейської соціальної хартії (переглянутої) щодо статей 7, 8, 16, 17, 27, 31. Режим доступу: https://old.msp.gov.ua/files/international/11th_Report2018_ukr.doc
- 18.Методичні рекомендації “Гендерна дискримінація: ідентифікація та механізм надання правової допомоги” <https://jurfem.com.ua/metodychni-rekomendacii/>
- 19.ЮрФем Юридична памятка про сексуальні домагання. <https://jurfem.com.ua/sexualni-domahannya/>
- 20.Правове регулювання мобінгу: національний та міжнародний досвід <https://jurfem.com.ua/pravove-reguluvannya-mobingu-ch-1/>, <https://jurfem.com.ua/pravove-reguluvannya-mobingu-chastyna-2/>
- 21.Соціологічне дослідження “Сексуальне насильство в Україні: побачити невидиме” вересень 2024, <https://jurfem.com.ua/soc-doslidgennya-seksualne-nasylstvo/>

Інші корисні ресурси:

1. Онлайн курс Тамари Марценюк на Прометеусі [«Жінки і чоловіки: гендер для всіх»](#), який можна прослухати і отримати сертифікат
2. [«Матері-засновниці»](#) від Громадського альянсу «Політична дія жінок»: подкаст про жінок, які сформували традицію українського фемінізму.
3. [«Лекторій: творчині української дійсності»](#) від Музею жіночої та гендерної історії до 140-річчя жіночого руху в Україні
4. Міністерство освіти і науки України, гендерна рівність: перелік інформаційно-методичних ресурсів з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків <https://mon.gov.ua/tag/henderna-rivnist?&tag=henderna-rivnist>
5. [Гендерна чутливість як елемент корпоративної культури](#) відеокурс

Оцінювання

Умови визначення навчального рейтингу дисципліни

Види робіт/ форми контролю	Кількість робіт	Максимум балів за заняття/ вид роботи	Разом
Ситуаційна задача	1	30	30
Силабус 2.0	1	30	30
РАЗОМ (за роботу в семестрі):			60
Залік (тест)			40
РАЗОМ			100

Вимоги і критерії оцінювання

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Ситуаційна задача	30	вирішення задачі має бути детальним, логічним та обґрунтованим на основі вивчених матеріалів, повинні використовуватись нормативно-правові акти та фахова термінологія
Силабус 2.0.	30	Оцінюватиметься: впровадження в теми дисципліни, завдання, рекомендовані джерела - гендерних питань
Залік	40	Оцінюватиметься: правильність відповідей у тесті множинного вибору

Політика академічної доброчесності

Учасники і учасниці освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності, порушення якої несе за собою відповідальність, передбачену вимогами

НаУКМА. У випадку виявлення недоброчесного виконання робіт у курсі, вони будуть оцінені у нуль балів без можливості перездачі.

<https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty->

[naukma/doc_download/577-polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-zdobuvachiv-](https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_download/577-polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-zdobuvachiv-)

[osvity-u-naukma](https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_download/577-polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-zdobuvachiv-osvity-u-naukma)

DistEdu

Завдання прийматимуться через сторінку курсу на DistEdu.

Де відбуватимуться зустрічі

Зустрічі з курсу відбуватимуться відповідно до розкладу в аудиторії НаУКМА.

Розробниці: Марценюк Т., Скалецька З.